

A társadalmi tőke szerepe az antiszegregációs törekvések vonatkozásában – a szegedi telepfelszámolás előzetes tapasztalatai*

Méreiné Berki Boglárka - Málovics György
Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar Kutatóközpont
mereine@eco.u-szeged.hu

*A kutatást az EFOP-3.6.1-16-2016-00008 azonosítójú, EU társfinanszírozású projekt támogatta

Kutatási kérdés

1. Milyen mechanizmusok kapcsolódhatnak a társadalmi tőkéhez a szegregált városi mélyszegénység esetében?
2. Ezek alapján milyen következményekkel járhat egy szegregátum felszámolása?

Kontextus

Kiindulópont (1)

Milyen mechanizmusok kapcsolódnak a társadalmi tőkéhez a városi marginalizált, szegregált közösségek esetében

SZEGREGÁCIÓ

TÁRSADALMI TŐKE

Antiszegregációs tervek (Méreiné et al. 2017a)

-

+ (Közösségi erőforrás)

Kapcsolódó szakirodalom

- Szegregátum? Gettó? (Wacquant 2012)
- Szegregáció, mint erőforrás (Farkas 2012, Tóth et al. 2017, Méreiné et al. 2017b)
- Sajátos normarendszer, belső biztonság (Stewart 2001, Fehér-Virág 2014)
- A társadalmi tőke negatív hatásai (Coleman 1988, Woolcock – Narayan 2000, Fukuyama 2001)
- Rokon fogalmak: szolidaritás, integráció, társadalmi tőke – kapcsolatok, hálózatok stb.
- Közösségi vagy individuális erőforrás?

Elméleti háttér (1) – Társadalmi tőke

Megkötő társadalmi tőke - *bonding social capital* (Gittel – Vidal 1998, Woolcock – Narayan 2000, Messing 2006)

Erős kötések (Granovetter 2000)

Expresszív cselekvések (Lin 1987)

**NAPI TÚLÉLÉS – TÁRSADALMI
MOBILITÁS KORLÁTJA**

**Áthidaló/összekapcsoló társadalmi
tőke** – *bridging/linking social capital* (Gittel – Vidal 1998, Woolcock – Narayan 2000, Messing 2006)

Gyenge kötések (Granovetter 2000)

Instrumentális cselekvések (Lin 1987)

**HÍDKÉPZÉS – TÁRSADALMI MOBILITÁS
ESZKÖZE**

Kiindulópont/elméleti háttér (2) – Mixing policy

- **Szeged, Cserepes sor (Antiszegregációs terv)**
 - *2009-től kezdődően évente két lakás kerül kiürítésre, 2029-ig pedig a teljes szegregátum felszámolásra kerül.*
 - *Az elköltöző családokat az önkormányzat **integrált lakókörnyezetben** helyezi el.*
- **Mixing Policy**
- Pozitív várakozások:
 - Társadalmi kohézió
 - Társadalmi erőforrás, társadalmi tőke
 - Társadalmi mobilitás
- Empirikus kutatások eltérő eredményei (Bolt et. al 2010, Mugnano – Palvarini 2013) – Önmagában a „*social mix*” kevés

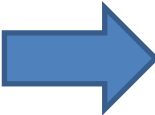
Módszertan

▪ Módszertani kihívások:

- Társadalmi tőke mérésének nehézségei → rejtett és komplex → lehetetlen pillanatfelvétel-szerű mérésekkel megragadni
- Érzékeny kutatási terület → Zárt és sérülékeny, marginalizált közösség
- Folyamat, dinamizmus

▪ Részvételi akciókutatás (Participatory Action Research)

- Kritikai elméletekből fakad
- **Akció-reflexió** ciklusok a **tudományos megismerés** módszereit alkalmazva
- Személyes, rendszeres kooperáció az érintett roma családokkal
- Roma társkutató bevonása
- Akciók: Patrónus hálózat, tanodák, roma vezetők hangjának erősödése, erőforrások.. stb.

-
- Félig strukturált interjúk (2016: 15db érintetti, 6db patrónus; 2018: 14db érintetti, ebből 7 elköltözött, 7 maradó)
 - Kutatási napló vezetése 2016 óta

Eredmények (1)

- Megkötő (bonding) társadalmi tőke – erőforrás, de a mobilitás korlátja is

„Ez egyfajta biztonságot ad az embereknek. Csak az a baj, hogy ez a biztonság le is tud húzni, mert annyira hozzászoksz...Nem bírsz saját lábra állni. Ha kiszakadsz onnét, akkor utána hiányzik az a biztonság, hogy na most akkor kire számoljak.” (elköltözött család)

- Összekapcsoló (linking) társadalmi tőke – intézményi anomáliák

„Cserélődnek állandóan, és az a probléma, hogy nincs egy olyan családsegítő, aki megismerné azt a családot és tudná azt követni, hogy ezzel a családdal mi van, hanem ott ilyen 3-4-5 havonta lecserélik a családsegítőt.” (elköltözött család)

- Áthidaló (bridging) társadalmi tőke – kevés ilyen kapcsolat, RAK (Patrónus hálózat) szerepe (mesterséges társadalmi tőke)

*„Ő már szeretné a gyermekét másképp nevelni, mert látja, hogy milyen **fontos a tanulás.**”
„Írtam neki egy önéletrajzot. Most **kapott egy munkát**, ezt tök nagy eredménynek érzem. „
(Patrónus)*

Társadalmi
mobilitás
eszköze

Eredmények (2) – a telepfelszámolás folyamata

- Eltérő érdekek (jogcím nélküliek, bérlők, tulajdonosok)
- Megfelelő külső facilitáció hiánya
- Széttöredező közösség, növekvő bizalmatlanság egymás iránt - a **megkötő társadalmi tőke gyengülése**
- Növekvő bizalmatlanság az intézmények irányába – az **összekapcsoló társadalmi tőke hiánya**

Eredmények (2) – az elköltözők négy típusa

- **Arrébb költözők**

„minden nap itt vagyok. Sokan visszajárnak, akik elköltöznek. Ha elmennek albérletbe, az se jó nekik, visszajárnak” (elköltözött fiú)

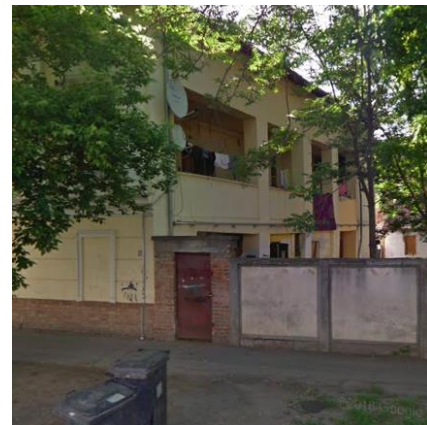

- **Újraszegregálódók**

„Én nagyon örülök, hallod, hogy ide kerültem. Maga a környezet is más, meg a szomszédaim is nagyon aranyosak, segítünk egymáson, ha nekem nincs kávé, ha neki nincs kávéja, én adok. Meg úgy, ha baj van, egymásra lehet itt is számítani” (elköltözött nagycsaládos anyuka)

- **Ténylegesen elköltözők**

„Ezt tudod te is, hogy mi nem oda valóak voltunk. Ez a kábítószeres meg prostituáltak, nem az nekünk nem kell. Itt a tökéletes, ami itt van. (...) mostanra jött el az az idő, hogy ki bírtuk vinni magunknak azt a megbecsülést, hogy most már tartanak minket valamire.” (elköltözött apuka)

- **Kapcsolatvákuumba kerülők**

„Változott a közösség is a bontás óta. A veleje kitűnt innen, azt mondom, hogy a ruskó maradt itt, az alja. (...) Próbálok, de már nincs ember, akivel összefogok” (maradó egyedülálló férfi)

Következtetések

- Mixing-policy vs. ASZT célkitűzése
 - Csupán elméleti felvetés volt, a gyakorlatban nem valósult meg (gyakorlati-ingatlanpiaci, társadalmi okok, társadalmi tőke)
- Különféle tőketípusokhoz különböző mechanizmusok kapcsolódnak és ez alapvetően befolyásolja a deszegregáció kimenetelét:
 - Megkötő társadalmi tőke
 - Újraszegregálódók
 - Kapcsolatvákuumba kerülők
 - Áthidaló/összekapcsoló társadalmi tőke BEAVATKOZÁS
 - Ténylegesen elköltözők társadalmi osztályokon átívelő társadalmi tőkéje

Köszönöm a figyelmet!

- Méreiné Berki B. – Málovics Gy. (2015b): *Tőketípusok megjelenése megyei jogú városok antiszegregációs terveiben Pierre Bourdieu tőkekonceptiója alapján*. Műhelytanulmányok, SZTE Gazdaságtudományi Kar Kutatóközpont.
- Méreiné Berki B: (2017).: Szegénység elleni küzdelem a részvételi akciókutatás segítségével. In Fodorné Tóth K. (szerk): *Felsőoktatás, életen át tartó tanulás és az ENSZ fenntartható fejlesztési célok megvalósítása: Higher Education, Lifelong Learning and Implementation of UN Sustainable Development Goals*. 198-208. o.
- Méreiné Berki B. – Málovics Gy. – Tóth J. – Cretan R. (2017b): The role of social capital and interpersonal relations in the alleviation of extreme poverty and spatial segregation of Romani people in Szeged. *Journal of Urban and Regional Analysis (JURA)*, Volume 9, Issue 1. 33-50. o.
- Tóth J. - Méreiné Berki B. - Málovics Gy. - Juhász J. - Boros L. (2017): „Ha csak úgy kiköltöztetjük az embereket, egymás nélkül elvesznek.” Erőforrások, korlátok és ezek térbelisége a roma szegregátumokban lakók számára: egy hazai város példája. *Tér és Társadalom*, 31, 3, p. 62-84.
- Málovics Gy. - Méreiné Berki B. - Tóth J. - Cretan, R. (2018): Mapping Place Attachment of Segregated Urban Roma Communities through Participatory Action Research in Szeged, Hungary. *AREA*. <https://doi.org/10.1111/area.12426>
- Málovics Gy. – Méreiné Berki B. – Mihók B. – Szentistványi I. – Juhász J. – Pataki Gy. – Nagy M. – Tóth J.: Ideal versus actual participatory action research (PAR): consequences of extreme poverty, extreme egalitarianism and self-declared gatekeepers. *Action Research*. <https://doi.org/10.1177/1476750318774389>